

**NAUKA
EDUKACJA
WYCHOWANIE
I PRACA**

Księga jubileuszowa dedykowana

**Profesorowi doktorowi habilitowanemu
FRANCISZKOWI SZŁOSKOWI**

redakcja naukowa
Nelli Nyczkało
Jerzy Kunikowski
Grzegorz Wierzbicki

NAUKA, EDUKACJA, WYCHOWANIE I PRACA

*Księga jubileuszowa dedykowana
Profesorowi doktorowi habilitowanemu
Franciszkowi Szloskowi*

Recenzenci monografii

prof. zw. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
dr hab. Anna Klim-Klimaszewska

© Copyright by AKKA, Siedlce 2018
© Copyright by autorzy tekstów

ISBN 978-83-948104-6-7

Projekt okładki
Tomasz Jakubowski/PRODESIGN studio
ul. Żytnia 27, 08-110 Siedlce

Druk i oprawa
Elpil – Jarosław Pilich
ul. Artyleryjska 11, 08-110 Siedlce

prof. dr hab. Franciszek Szlosek

*Wspaniałemu Człowiekowi
Profesorowi Franciszkowi Szloskowi
z okazji Jubileuszu 75 urodzin*

Przyjaciele, Koledzy, Współpracownicy

Spis treści

Wstęp.....	7
Zyczenia.....	9
Jerzy KUNIKOWSKI, Nelli G. NYCZKAŁO <i>Profesor Franciszek Szlosek – wspaniały człowiek, doświadczony badacz, nauczyciel i wychowawca</i>	43
Zygmunt WIATROWSKI <i>Skuteczne działania Profesora Franciszka Szloska w obszarze edukacji i nauk o pracy</i>	51
Василь КРЕМЕНЬ <i>Ціннісні орієнтири мережевого суспільства</i>	60
Jerzy KUNIKOWSKI, Grzegorz WIERZBICKI <i>Obszary edukacji dla bezpieczeństwa. Rzeczywistość i poznanie</i>	75
Stanisław JUSZCZYK, Suwam KIM <i>Komunikacja i zainteresowanie mediami cyfrowymi młodzieży polskiej i koreańskiej. Analiza porównawcza</i>	86
Олег ТОПУЗОВ, Микола ГОЛОВКО <i>Модернізація загальної середньої освіти як умова професійного розвитку особистості</i>	98
Лариса ЛУК'ЯНОВА <i>Сучасні тенденції підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими в європейських країнах</i>	108
Валерій БИКОВ, Андрій ГУРЖІЙ <i>Інформатизація освіти у цифровому суспільстві</i>	119
Роман ГУРЕВИЧ, Наталія ЛАЗАРЕНКО, Віталій БОЙЧУК <i>Інформатизація освіти: деякі здобутки та негативні наслідки</i>	136
В'ячеслав ЗАСЕНКО, Леся ПРОХОРЕНКО <i>Нова українська школа – стратегія розвитку освіти дітей з особливими потребами</i>	149

Віктор ОЛІЙНИК <i>Місія університету менеджменту освіти в умовах суспільних змін</i>	158
Валентина РАДКЕВИЧ <i>Модернізація технологічної та професійної освіти з опорою на наукові дослідження</i>	168
Георгій ФЛІПЧУК <i>Освітньо-науковий вимір цивілізаційності</i>	178
Анатолій КУЗЬМІНСЬКИЙ <i>Гуманітарно-екзистенційна спорідненість педагогічної теорії й практики професорів Франтішека Шльосека і Олександра Захаренка (авторське бачення)</i>	193
Наталя БІДЮК <i>Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов: зарубіжний досвід</i>	200
Лариса РУДЕНКО, Мирослав КОВАЛЬ, Андрій ЛИТВИН <i>Методологічні підходи до формування комунікативних якостей у майбутніх фахівців цивільного захисту</i>	217
Лілія СУШЕНЦЕВА <i>Актуальні питання професійної мобільності фахівця в умовах глобалізаційних процесів у суспільстві</i>	232
Ганна ТОВКАНЕЦЬ <i>Університетська освіта в трансформації суспільства XXI століття</i>	244
Гліб ГОЛОВЧЕНКО <i>Історична ретроспектива розвитку медіа освіти США</i>	251
Надія ТИМКІВ <i>Інтернаціоналізація професійної підготовки нафтових інженерів: закономірності і принципи</i>	264
Майя КАДЕМІЯ, Володимир КОБИСЯ <i>Підготовка майбутніх учителів в умовах відкритого SMART-середовища закладу вищої освіти</i>	271
Izabella KUST <i>Kształtowanie postaw niezbędnych na rynku pracy w procesie wychowania</i>	279

Роман ГУРЕВИЧ
Наталія ЛАЗАРЕНКО
Віталій БОЙЧУК

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна

Інформатизація освіти: деякі здобутки та негативні наслідки

Постановка проблеми

Феноменом сучасного суспільного розвитку є прискорення соціального прогресу, який базується на основі інформаційних технологій. Це зумовлює підвищений інтерес дослідників до цього процесу, адже інформатизація відбувається в усіх галузях суспільного життя і несе в собі позитивні зрушення, що виявляються у полегшенні виконання професійних обов'язків, робить доступнішою освіту, полегшує господарську діяльність. Водночас має низку негативних явищ, що відображаються на фізичному, психічному та соціальному здоров'ї суспільства. Актуальним є визначення позитивних та негативних аспектів прогресуючої інформатизації та віднайдення ефективних шляхів подолання останніх, щоб прогрес не завершився суспільною деградацією, адже це впливає на формування свідомості підростаючого покоління, на якому лежить завдання подальшої розбудови держави.

Аналіз досліджень з даної проблеми

Проблема інформатизації освіти привертає увагу чималої кількості знаних вітчизняних науковців і фахівців, які зробили значний внесок у розвиток, організацію наукових досліджень і впровадження в педагогічну практику комп'ютерів. Нині інтерес дослідників інформатизації освіти та застосування різноманітних форм електронного (дистанційного) навчання в системі освіти зосереджений переважно на таких аспектах: педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу та створення педагогічних технологій (В. Безпалько, В. Биков, Б. Гершунський, А. Гуржій,

М. Кадемія, П. Крюкова, Ю. Насонова, І. Підласий, Е. Полат, І. Роберт, В. Солдаткін, В. Ясвін); концептуальні педагогічні положення про дистанційне навчання (О. Андрєєв, В. Кухаренко, П. Стефаненко); дидактичні властивості комп'ютерних засобів навчання (О. Андрєєв, Г. Краснова, М. Моїсєєва, Е. Полат); дидактичні функції спілкування у дистанційному навчанні (О. Рибалко); методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів (Г. Андріанова, Е. Хугорський).

Становлення інформаційного суспільства у світовому масштабі, засвідчується розробкою та прийняттям низки нормативно-правових документів: «Окінавська Хартія інформаційного суспільства» – лідерами країн Великої Вісімки (2000 р., Окінава). Проблема інформатизації освіти в Україні знаходиться під державним контролем та регулюється Законом України «Про основні принципи розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», планом заходів щодо виконання завдань передбачених цим законом, Постановами Верховної Ради України про затвердження завдань Національної програми інформатизації, про створення Державної національної програми «Освіта» та деякими іншими нормативними документами.

Мета статті полягає у висвітленні суті інформатизації в розвитку освітньої галузі України, відзначенні її ролі в подальшому розвитку суспільства та аналізі здобутків і негативних наслідків використання ІКТ в освіті і навчанні.

Виклад основного матеріалу

Інформаційна революція та формування нового типу суспільства – інформаційного – висувають на перший план інформацію та знання. Молодь нині має прагнути до нових знань та інформації, що допомагає адаптуватися до умов швидкої зміни вимог і технологій підготовки фахівців, поповнювати впродовж усього періоду діяльності власні професійні знання та постійно підвищувати свою компетентність. Освіта має відповідати зазначеним вище вимогам, сприяти виробленню адекватної організаційної структури і забезпечувати реалізацію вимоги «освіта впродовж життя». Значну роль у цих процесах відіграє інформатизація суспільства, розвиток доступу дітей і дорослих до всесвітньої мережі Інтернет, «комп'ютеризація» способу життя людей.

Інформатизація суспільства на сучасному етапі розвитку посідає досить важливе місце, Україна робить послідовні кроки з метою апроксимації освіти до студентів країн Європи. Це сприятиме співробітництву між закладами середньої та вищої освіти, мобільності вчителів і суб'єктів навчання та дає можливість зростанню комунікативних зв'язків різних соціальних груп та суспільств. Стратегія розвитку освіти України передбачає створення інфраструктури, що дозволить закладам освіти максимально розвинути і реалізувати індивідуальний потенціал щодо забезпечення високих вимог європейської системи знань та адаптувати систему освіти України до принципів, норм, стандартів і основних положень європейського простору, прийнятних і ефективних для нашої держави й її громадян.

Інформаційне суспільство – це суспільство, де всі засоби інформаційної технологій, тобто комп'ютери, інтегровані системи, кабельний, супутниковий та інший зв'язок, відеопристрої, програмне забезпечення, наукові дослідження, спрямовані на те, аби зробити інформацію загальнодоступною, що активно впроваджується у виробництво і життя.

Основна ідея інформаційного суспільства нині полягає в тому, що кращі школи, викладачі та дисципліни стають доступними усім студентам незалежно від природних умов, відстані, ресурсів і працездатності; величезний потенціал мистецтва, літератури і науки стає доступним не тільки у великих організаціях, бібліотеках, музеях, крім того послуги охорони здоров'я і соціальні послуги стають доступними в інтерактивному режимі кожному своєчасно і в необхідному місці; у кожного є шанс жити в різних місцях без втрати можливості повноцінно працювати в офісі через електронні магістралі; невеликі фірми можуть одержувати замовлення з усього світу електронним шляхом; кожен може дивитися останні фільми, звертатися в банк, магазин зі свого будинку; кожен може одержувати державну інформацію безпосередньо або через місцеві бібліотеки, легко вступати в контакти з державними службовцями; державні, ділові структури можуть обмінюватися інформацією

¹ Гуржій А.М. Інформатизація навчання і створення електронної навчальної літератури: проблеми, шляхи вирішення / А.М.Гуржій, А.Д. Волинський // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. - №6. – С. 9-14.

електронним шляхом, знижуючи обсяг паперової роботи і поліпшуючи якість послуг².

Гармонізація системи освіти України відповідно до вимог Європейського освітнього простору та її розвиток здійснюватимуться за певними принципами. Пріоритетним, насамперед, є запровадження інноваційних досягнень освіти та науки. Адже відомо, що саме інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління людей, які мислять та працюють по-новому. Основна увага нині приділяється загальному розвитку особистості, її культурно-логічній і комунікативній підготовленості, здатності самостійно добувати і розвивати знання, формувати інформаційні та соціальні навички. Найбільш ефективним у розв'язанні зазначених проблем є навчання за допомогою сучасних педагогічних, інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій.

Безперечним позитивним наслідком інформатизації освіти є якісні зміни в освітньому процесі, а саме:

- наочність, доступність, достовірність стають більш доступними та ефективними;
- дозволяють інтенсифікувати процеси розвитку пам'яті, уваги, спостережливості;
- візуалізація закономірностей та реальних процесів, які вивчаються графічно, допомагають пояснити найбільш складні теми, демонструвати процеси, які важко або не можливо спостерігати в реальному часі;
- розкривати суспільні явища або ситуації в динаміці, а також, предмети та явища, які найбільш доцільно ілюструвати в екранному або звуковому режимі, можливість поглиблення знань з різних дисциплін, використання засобів для реалізації ідей розвиваючого навчання;
- можливість використання локальних та глобальних мереж;
- формування інформаційного середовища, яке створює умови для продуктивної навчальної діяльності та підготовки майбутніх учителів до умов життя в інформаційному суспільстві, сприятливі умови для

² Там само. – С. 10.

вільного доступу до необхідної інформації за допомогою мережі Інтернет, активізація мотивації та спрямування навчання в напрямі гуманізації з урахуванням індивідуальних особливостей та інтересів студентів;

- реалізація соціального замовлення в умовах інформатизації сучасного суспільства (підготовка фахівця, який має широку ерудицію і динамічний тип мислення, застосовує ефективні методи пошуку та обробки інформації, вміє ефективно використовувати засоби комп'ютерно-інформаційних технологій)³

Пошуки нових шляхів інформатизації освіти привели до використання значної кількості комп'ютерних ігор, в тому числі блоги, квести, веб-квести та блог-квести. Значну користь від комп'ютерних ігор, а саме навчальних, підкреслюють багато учених. Як відомо значна кількість останніх, що диференційовано для дітей 2,5 – 5 років, 4-8 і для 9-14-річних підлітків, котрі у веселій ігровій формі розвивають уже одержані в процесі життя й навчання знання, і якщо вибрати своїй дитині правильну гру, то це заняття буде доволі корисніше будь-яких телевізійних передач. Учені відзначають, що такі ігри, насамперед розвивають стратегічне мислення, пам'ять, уважність до деталей, зорово-рухову методику та координацію рухів. Виробляється почуття простору, розвивається зорове сприймання, і, що особливо важливе, увага. Плюс до всього, деякі нюанси, такі, як спільні ігри з батьками, їх обговорення, доставляють підлітку задоволення.

Є декілька видів комп'ютерних ігор. Навчальні – це ігри, в котрих дитина вчить букви, цифри, іноземні мови, малювання, інші корисні навички та знання. Навчальні ігри виглядають як яскраві мультфільми, в яких беруть участь знайомі дітям мультгерої. Перегони – популярний у хлопців вид ігор. Віртуальні перегони наявні на найрізноманітніших видах транспорту: автомобілі, літаки, ракети; не менш популярні спортивні ігри, в яких ще сидячи в кріслі, дитина може стати футболістом, боксером, баскетболістом,

³ Биков В.Ю. Засоби навчання нового покоління в комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі / В.Ю. Биков, Ю.О. Жук // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2005. - №5. – С. 20-23.

тенісистом тощо. Для дорослих учнів і студентів ефективні освітні програми з хімії, фізики, астрономії і т.д.⁴

Уважаємо, що розв'язання певних задач на папері та у «віртуалі» значно різняться в плані сприйняття і, відповідно, мотивації до діяльності. Якщо виконання завдань на папері – це просто обов'язок, то навчання у «віртуалі» – це можливість, для підлітка, вдосконалення водночас цікавих, захопливих і результативних дій. Особливого значення набуває одержання знань за допомогою «віртуала» для дітей з особливими (обмеженими) можливостями. Це надає їм можливість дізнатися, а іноді і відчувати на власному досвіді такі явища і процеси, з якими вони в реальному житті не зіткнулися, та й належну освіту, з якою вони можуть повноправно вступати в цей світ, одержують за допомогою Інтернету.

Використання нових технологій для переходу з реального світу у віртуальний на різних етапах навчання здійснює величезний вплив на збільшення як обсягу, так і якості матеріалу. Вкрай цікаві нинішні дослідження, які наголошують про те, що для дітей молодшого шкільного та середнього віку є величезна ймовірність того, що в подальшому розвиток тих, хто навчається у «віртуалі» буде йти більш швидкими темпами. Крім того, діти, порівняно з дорослими, швидше дорослих проходять процес занурення та навчання у «віртуалі»⁵.

Варто відзначити, що позитивні тенденції інформатизації знаходять свою реалізацію і в інших сферах суспільного життя, адже це сприяє вільному розвитку особистості, інформатизація суспільства робить інформацію доступною та найбільш об'єктивною, поза як споживач може проаналізувати щойно висвітлену новину з різних джерел за досить короткий час. Це свідчить про те, що інформація стала більш соціалізованою, підлягає широкому

⁴ Гуревич Р.С. Інтернет-залежність як проблема сучасної молоді та суспільства / Р.С. Гуревич, М.М. Козяр // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Випуск 50 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Панер», 2018. – С. 36-42. (434 с.).

⁵ Гуревич Р.С. Інтернет-залежність як проблема сучасної молоді та суспільства / Р.С. Гуревич, М.М. Козяр // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Випуск 50 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Панер», 2018. – С. 36-37.

обговоренню, як схваленню, так і критиці та може вплинути на подальший розвиток подій. Завдяки глобалізаційним процесам інформатизації суспільство стало більш комунікативним та мобільним, що, в свою чергу, має певну користь – дає можливість людям з будь-якими інтересами знайти однодумців, а для тих, які мають фізичні обмеження – це просто вікно в світ⁶.

Однак, поруч із цілою низкою позитивних аспектів не варто забувати і про негативні зміни, які відбуваються у суспільстві в результаті всебічної та стрімкої інформатизації. Інформаційна глобалізація створює передумови інтелектуального і технологічного прориву, комунікативний і культурний зв'язок з усім світом, однак з іншого боку - руйнування нашої традиційної культури. Хоча українці після чергової хвилі захоплення чужою естетикою і чужим стилем життя, іноземними зразками масової культури, знову тягнуться до своєї культури. Українська масова культура зберігає нині меншовартісність, провінційність, має схильність до калькування, а традиції і цінності української культури не відповідають динамічному, урбаністичному сьогоденню. Актуальною є проблема модернізації культури. Іноді ми самі вбачаємо відсталість, штучно створюємо вакуум сучасного культурного простору і заповнюємо його елементами іноземних культур, які професійно створюють чужим націям ілюзію могутності.

Молодь як провідна та прогресивна ланка суспільства, на яку завжди покладаються значні надії, виступає в цьому випадку таким собі лакмусовим папером, що показує наявні суспільні суперечності. На тлі залежностей, що вже давно наявні, поступово починають проявлятися нові, більш актуальні та зловоденні, підкреслюючи своєю появою саме ті проблемні сфери, що не впорядковані належним чином. Доступність до всіх нових видів «блогів», безперервний розвиток гаджетів, спрямованих саме на розважальну складову суспільного споживання, складності в стосунках із рідними та близькими, падіння рівня емпатійності окреслює негативний бік становлення сучасної української молоді в суспільстві. Всі ці чинники зумовлюють появу на тлі «старих видів» залежностей (алкоголізм, тютюнопаління, вживання наркотичних речовин, «нових», що динамічно набирають обертів і стрімко розширюють свій ареал в Україні). У цьому випадку залежності виступають

⁶ Там само. – С. 37.

своєрідним способом втекти від реального світу, на деякий час відволікатися від життєвих потреб, постійної конкуренції та суєти людського буття.

Пошуки, проведені Українським інститутом соціальних досліджень імені Олександра Яременка за підтримки представництва ЮНІСЕФ в Україні та Європейського моніторингового центру з наркотиків і наркоманії (ЕМСДДА) в межах міжнародного проекту ESPAD продемонстрували поступове, але вже стійке зменшення тютюнопаління та вживання алкоголю серед української молоді, однак збільшується відсоток більш сучасних видів залежностей, серед яких чільне місце посідає інтернет-залежність. Вона заслуговує особливої уваги, оскільки розвивається масштабно та всеохопно та зі свого боку нагадує складний пазл, що проявляється в нав'язливому захопленні відео та комп'ютерними іграми⁷.

Незважаючи на всі переваги масової комп'ютеризації населення, цей процес має серйозні соціальні наслідки. І оскільки станом на сьогодні Інтернет є невід'ємною частиною життя сучасної людини, потрібно зуміти сформувані той необхідний баланс між віртуальним та реальним життям, що дозволить кожному реалізувати себе як різносторонню особистість у всьому ансамблі людських взаємин без шкоди для здоров'я.

Як відомо, в Україні інформаційні технології розвиваються досить повільно порівняно з економічно розвиненими країнами. Проте вже зараз масштаби інтернет-залежності настільки суттєві, що її виокремлюють в низку нових залежностей, котрі суттєво впливають на становлення української молоді і суспільство в цілому.

З появою нових технологій з'являються нові види залежностей. Американська вчена Кімберлі Янг виокремлює 5 основних видів інтернет-залежності:

1. Комп'ютерна залежність (computer addiction) – особлива пристрасть до роботи за комп'ютером (програмування, ігри, інші види діяльності).

⁷ Гуревич Р.С. Інтернет-залежність як проблема сучасної молоді та суспільства / Р.С. Гуревич, М.М. Козяр // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Випуск 50 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Паінер», 2018. – С.37.

2. Компульсивна навігація в мережі (net compulsions) – компульсивний пошук інформації у віддалених базах даних.
3. Перевантаженість інформацією (information overload) – схильність до опосередкованих Інтернетом азартних ігор, онлайн-аукціонів, електронних покупок.
4. Кіберсексуальна залежність (cyber sexual laddiction) – залежність від «кіберсексу», тобто відвідування порносайтів, обговорення сексуальної тематики в чатах або закритих групах «для дорослих» тощо.
5. Кіберкомунікативна залежність (cyber-relation-addiction) – залежність від спілкування в соціальних мережах, форумах, чатах, групових іграх і телеконференціях, що може призвести до заміни реальних членів сім'ї і друзів – віртуальними⁸.

На нинішньому етапі діти, підлітки та молодь особливо захоплюється комп'ютерними іграми. Зауважимо, що при всьому благополуччі навчальних комп'ютерних ігор є і значна небезпека. Якщо в комп'ютерних іграх є елементи насильства, в дитини можливі спалахи агресії в реальній ситуації. Якщо діти увесь вільний, а іноді і невільний час зайняті лише іграми, це негативно впливає на розвиток їхніх творчих задатків і фізичних навичок. Учні починають швидко виконувати домашні завдання, падає успішність. Через слабку фізичну активність та навантаження, сильної напруги очей, хронічного недосипання починаються проблеми зі здоров'ям. А найбільш небезпечно – розвивається ігрова залежність, дитина «уходить» у віртуальний світ і в неї зникає інтерес до реального спілкування.

Величезним негативом є те, що під час віртуальних ігор дитина асоціює себе з певним комп'ютерним героєм – ризик дезадаптації. Це, коли дитина починає не віддавати собі звіту (частіше всього на підсвідомому рівні) відносно того, де вона перебуває, які соціальні норми діють у подібному випадку і як їх дотримуватися. Серед комп'ютерних ігор є й ігри «для дорослих», що містять нецензурщину, насильство та інші елементи, допускати до яких дітей, взагалі недопустимо. Хочемо наголосити, що нині фахівці та багато мислячих батьків вважають, що негативні сторони дуже

⁸ Yong K.S. Internet Addiction; Personality Traits Associated with its Development / Yong K.S., Rodgers R.S. – Електронний ресурс / Режим доступу: http://www.netaddiction.com/articles/personality_correlates.html.

ранньої зайнятості дітей комп'ютерами, гаджетами, мобільними телефонами завжди перевищує так звану «користь» від них.

Іншою проблемою інтернет-залежності є значні витрати часу, коли дитина «зависає» в Інтернеті не на користь іншим заняттям, що замінює в реальному світі на хаотичне сприйняття цікавих «картинок» і, звісно ж, на неадекватну реакцію під час спроби відволікання від екрана. Дитина в цих випадках починає дратуватися і грубіянити у відповідь на виключення комп'ютера, оскільки у неї з'явився значний дискомфорт, що свідчить про те, що це синдром залежності.

До недавнього часу в науковому середовищі все ще йшли дискусії: інтернет-залежність – це діагноз чи тип поведінки. Нині низка країн (насамперед, Кітай) офіційно визнали це хворобою. Найкоротший термін формування залежності такої – від наркотиків (задоволення приходить у момент прийняття), потім алкоголь – очікування «позитивного» результату – 15-20 хвилин. А потім – азартна та інтернет-залежність – це ігрові процеси, коли за один сеанс можна одержати серійне задоволення, що й є основою розвитку будь-якої залежності.

Нині в підростаючого покоління в будь-якій країні йде тихе божевільня на цифровій техніці. І разом з цим у світ проникає «вірус» цифрового слабого розуму і, на жаль, це не жарт, а діагноз. Ще 10 років тому було помічено, що все більше дітей, прив'язаних до «всесвітньої павутини», страждають розладами уваги, втратою пам'яті, відсутністю належного рівня самоконтролю, відчувають пригніченість і депресію. Вже перші дослідження того часу показали, що в дітей-«цифровиків» відбуваються різні зміни як після одержання черепно-мозкових травм або на ранній стадії деменції (слабкого розуму), що зазвичай розвивається в похилому віці.

Нинішні дослідження свідчать таке: середньостатистичний 7-річний європеєць вже провів біля екрану понад одного року свого життя, а 18-річний – понад 4 роки. Мозок формується, коли постійно присутні зовнішні стимули, і чим більше їх буде, тим краще для кожної мозкової діяльності. Тому найважливіша необхідність, щоб діти досліджували світ фізично, а не віртуально. Це потрібно мозкові, який росте, як і тисячу років тому. Нині вже відомо, що за останні 35 років на 90% зменшився показник активності дітей під час вивчення простору навкруги свого дому, вулиці, де вони колись вільно досліджували оточуючий світ.

Науковці, виходячи з низки досліджень, дійшли висновку, що в подальшому в дітей навіть невелике спілкування в мережах буде народжувати інтернет-залежність. Ми вважаємо, що будь-яке подібне спілкування безвідповідальне – ніхто, нікому нічого не винен («спілкувався» сьогодні, забув завтра). Отже, знімається певна напруженість, від якої нікуди не дітися в реальному спілкуванні. Ми всі біологічно заточені на одержання задоволення від нової інформації. Але річ у тім, що коли інформація системна – це позитивно, але інше, коли вона просто завантажує мозок. Подивилися, щось подібне (погоду, маршрут, анонс), але виникла чергова політична новина, клікнув – наступна, клікнув – заголовок про якийсь скандал... через декілька кліків сайти знайомств, еротичні сайти тощо... Так виникає сайт-серфінг, тобто ковзання файлами і одержання малого, проте задоволення (в реальному житті такий каскад задовольень у стиснутий час не можна одержати), що й є однією з форм інтернет-залежності.

Як відомо, ми всі використовуємо Інтернет за деякими напрямками. Це пізнання (для пошуку певної теми, статті з конкретної проблеми тощо), одержання інформації (новини, анонси, погода, розклад та ін.), творчість (малюємо, пишемо, розміщуємо фото), контакти (скайп, соціальні мережі), ігрове поле, зрештою – і сексуально-еротичне, небажане для дітей. В ситуації залежності кожний напрям має різну ступінь безпеки. Найбільш негативні ігри, де цікавий не лише результат, а й процес. Людина, особливо, підліток, перебуває в нереальному світі, одержуючи величезний потік ендорфінів – речовин, що дають неперервне задоволення. Чим новіша технологія, тим більше небезпека – яскравість задоволення буде значно зростати.

Негативною складовою для підлітків є еротичні та сексуальні мрії. Потім – контактний напрям. Нині європейські дослідження свідчать про 8-10% залежності як про медичну проблему. В останні роки в пошуках допомоги значно зросла кількість звернень батьків з приводу комп'ютерної залежності дітей. Скарги однотипні: дитина закинула всі справи, щось перехоплює поїсти та замикається в кімнаті за комп'ютером. Немає друзів, не ходить в гості, на вулицю не виженеш, не слідкує за своїм зовнішнім виглядом.

Дитина потребує повноцінного сну, проте, на жаль, мало того, що сучасні діти не здатні самостійно вийти з «віртуалу», відірватися від ігор, але так само, як колись у дитинстві їхні дідуся

й батьки ховалися під ковдрою, читаючи освітлені ліхтарем книги, так і вони «користуються» вночі своїми гаджетами та смартфонами. Все це різко зменшує тривалість і якість сну. Яким може бути розвиток організму, коли в постійно втомленої дитини головний біль і, звісно, ніякі уроки в голову не лізуть.

Що ж відбувається з мозком дитини під дією «цифрових» технологій? Одна з найбільш значних неприємностей така: із-за одноманітного провадження часу в Інтернеті обмежуються зовнішні стимули. Дитина не одержує потрібного життєвого досвіду, не розвиваються ділянки мозку, що відповідають за співпереживання, самоконтроль, прийняття рішень. Але ж те, що не працює, на жаль, – відмирає. Відсутня навичка запам'ятовувати інформацію, простіше знайти відповіді в пошукових системах. Виникає проблема з пам'яттю, оскільки вона не тренується. На жаль, завдяки Інтернету діти не стають розумнішими – нинішні 11-річні виконують завдання на рівні 8-9 річних дітей 30 років тому. І причина одна – життя у віртуальному світі. Виникає справедливе питання, що чекає наших дітей через 10-20 років, якщо вони по півдня проводять перед суперсучасними екранами.

Нині в 25-35 річних людей різко зросли скарги на «вікову» розсіяність, неможливість сконцентрувати увагу, зібратися з думками, читати великі тексти, виникають труднощі із запам'ятовуванням чого-небудь складного. Молоді люди вважають причиною цього: стреси, втомлюваність, погану екологію. Проте причина однозначно така: людина постійно «на зв'язку» і неперервно «підключена до інформації». Середньостатистичний користувач Інтернету прочитує й використовує не більше 20% тексту, розміщеного на певних сайтах, уникає великих абзаців, текст повністю не читає, а вибирає, вихоплює куски, знаходиться у захваті від зростання емоцій, поставленого смайлика, пересилання СМС-повідомлень, при цьому абсолютно безграмотно, без всяких правил граматики. В студентів і школярів після постійної «біганини» сайтами виникають фізичні труднощі з читанням книг – нудно, тяжко, оскільки вже склався стереотип сканування тексту, пошуку ключових слів. Не засвоюється складний синтаксис, відсутні навички аналізу прочитаного, уява підключається важко. У більшості випадків у Інтернет «входять» за розвагами, цікавляться короткою інформацією та перетравлюють її.

Висновки

Немає жодного сумніву, що інформаційному суспільству потрібні висококваліфіковані та ініціативні фахівці, які зможуть ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології та виконувати свої функції в умовах розвитку сучасної України. За результатами проведеного нами дослідження виявлено, що інформатизація має комплексний характер (економічні, соціальні, культурні, політичні, національні чинники), а тому повинна розв'язуватись на рівні національної політики. Завдяки використанню засобів комп'ютерно-інформаційних технологій можливо підвищити ефективність та якість підготовки фахівців різних галузей державного господарства, розвинути й сформувані в особистості творчі підходи в опануванні обраного фаху та у подальшій професійній діяльності. Застосування засобів комп'ютерно-інформаційних технологій в освіті дозволяє зробити сприйняття дисциплін приємнішим для студентів і учнів, економити час та усунути недолік відсутності наочності. Саме тому вбачаємо використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій та їх засобів виправданим лише тоді, коли це приводить до підвищення його результативності, максимально нейтралізуючи негативний вплив.

Подолання негативного впливу інтернет-залежності в частини сучасної молоді потребує значної, кропіткої праці. Лише за цих умов можна буде говорити про успіхи інформатизації сучасної освіти.